

Sjenity z Przedborowej

Wśród sjenitów niemieckich na szczególną uwagę zasługują eksploatowane dopiero od 1934 roku sjenity z Przedborowej (dawn. Schoenheide) w powiecie ząbkowickim. Złoże tworzy żyła pokładowa o miąższości ok. 100 m związana z plutonizmem waryscyjskim. Jest ona ułożona zgodnie w amfibolitach brzeźnej strefy gnejsów sowiogórskich. W klasyfikacji petrograficznej skałę określa się jako sjenodioryt. Skała ta, o strukturze nieuporządkowanej, drobnoziarnistej, równokrystalicznej ma barwę ciemnoszarą, a nawet czarną. Znaczny udział (30 – 50 proc.) mają minerały ciemne: biotyt, amfibol, hornblenda i augit. Wśród skaleni plagioklasy stanowią 30 – 47 proc., a skalenie potasowe 6 – 17 proc. Charakterystyczny jest znikomy udział lub nawet brak jasnego kwarcu. Zawartość białych lub żółtawych ziaren plagioklazów nadaje skałe pstry wygląd.

Sjenodioryty z Przedborowej są cięższe od granitów, dają się doskonale szlifować i polerować. Są trwałe i odporne na warunki atmosferyczne, zwłaszcza mają znaczną odporność na duże zmiany temperatury.

Rozpoznano także doskonałe walory tego kamienia dla przemysłu chemicznego.

Skały typu Przedborowej, lecz o niższych parametrach technicznych, występują również na niedaleko położonym wzgórzu Kłosnik, na północ od Brodziszowa. Wyższe parametry wykazują natomiast sjenodioryty z Piławy Górnej, lecz zasoby tego złoża są niewielkie (238 tys. t). Zasoby złoża w Przedborowej wg stanu na 31 grudnia 2011 r. wynoszą 3 635 000 t.

Po II wojnie światowej kamieniołom w Przedborowej był dość intensywnie eksploatowany, choć trudno było uzyskać bloki o większych gabarytach. W 1978 roku w kamieniołomach Kośmin i Przedborowa wydobyto łącznie 320 tys. ton sjenitów. Znaczny część zakupiły firmy nagrobkarskie. Dla kamieniarstwa budowlanego produkowano z Przedborowej płyty okładzinowe, posadzkowe, cokoly i schody. Obróbkę wykonywały głównie Piławskie Zakłady Kamienia Budowlanego. Mniej foremny materiał z kamieniołomu przeznaczano na kamień łamany, kruszywa na nawierzchnie kolejowe i drogowe oraz grysy

do betonów. W latach 60. część produkcji eksportowano do USA, Holandii, Belgii i Niemiec Zachodnich.

Od 1989 roku kamieniołom w Przedborowej przeżywał zmienne koleje losu, przez pewien czas był nieczynny lub tylko przygotowywany do wznowienia eksploatacji. Od roku 2002 kopalnię przejęła krakowska spółka Slag Recycling, jeden z największych producentów kruszyw w Polsce. Obecny popyt na kruszywa decyduje o głównym profilu produkcji. Niemniej ambicją zarządu firmy

jest rozszerzenie oferty na kostkę brukową, kamień ogrodowy i bloki. Roczne wydobycie wynosi 120 tys. ton, w tym 5 proc. to bloki o wadze powyżej 6 ton (ok. 2 m sześć.). Eksploatację prowadzi się systemem stokowo-wgłębny wg planu ruchu zatwierdzonego w Okręgowym Urzędzie Górniczym we Wrocławiu.

Oto niektóre obiekty, w których zastosowano sjenity z Przedborowej. Warszawa: Dworzec Centralny, Trakt Królewski, gmach Ministerstwa Komunikacji, Ambasada

USA; Wrocław: plac Solny; Kraków: Rynek Główny, Dworzec Główny PKP, Dom Handlowy Jubilat, hol pawilonu A-O Akademii Górniczo-Hutniczej, pomnik A. Mickiewicza, pl. Bohaterów Getta; Poznań: Collegium Minus UAM, krąganki kościoła oo. Dominikanów, pomnik A. Mickiewicza, pomnik Poznańskiego Czerwca, Cytadela, Dworzec Główny (w latach 70. XX w.); Berlin i Hanower: budynki użyteczności publicznej.

Henryk Walendowski

Cokół pomnika A. Mickiewicza w Poznaniu.

• Cechy fizyczne*

• Gęstość objętościowa [kg/m ³]	2800
• Nasiąkliwość [%]	0,2
• Porowatość całkowita [%]	0,36
• Wytrzymałość na ściskanie [MPa]	167,1
• Ścieralność na tarczy Boehmego [mm]	1,54
• Mrozoodporność	całkowita

• *wg. Proxima, Wrocław 2007 r.